

ТАА «Інстытут рознічных тэхналогій “Менка”»
Цэнтр вывучэння гісторыі гандлю

Гісторыя гандлю ў Беларусі

(ад старажытнага часу да канца XX ст.):
праблемы вывучэння
і перспектывы даследавання

*Матэрыялы I Міжнароднай
навукова-практычнай канферэнцыі*

(Мінск, 14–16 лістапада 2013 г.)

Мінск
«Тэхналогія»
2014

УДК 339(476)"/19"(082)
ББК 65.42(4Бел)я43
Г51

Рэдакцыйная рада:
*Андрэй Кіштымаў, Захар Шыбека (сустаршыні),
Ларыса Лазарэвіч, Генадзь Рыдзеўскі, Рацібор Бягун*

Адказны рэдактар
Захар Шыбека

Рэцэнзенты:
*Яўген Мірановіч, доктар габілітаваны, прафесар (Польшча),
Барыс Сарвіраў, доктар эканамічных навук, прафесар (Беларусь)*

This scientific digest is based upon the materials of the First International Scientific Conference «History of Trade in Belarus (since ancient times till the end of the XX century): problems of study and prospects of research», held on November 14-16, 2013 in Minsk. The organizer and sponsor of the conference was the CEO of Menka Group Larysa Lazarevič. That conference laid the foundation for implementation of research project called «The history of trade in Belarus» and writing a collective scientific monograph entitled «History of retail trade in Belarus».

The digest gives a good insight into the studies of Belarusian trade history. In territorial aspect local trade (individual cities, towns and regions) appeared to be studied the most; in chronological terms, it is trade in Russian Empire; thematically, it is trade links and consumer market development (macroeconomics). The authors of the digest are showing which factors affect the trade in Belarus, which organizational forms it had in the past, what individual centers of trade and merchants and trades looked like, what features trade had during Soviet period.

Archaeologists are focusing on the issue of evolution from simple products exchange to trade. They debated about our ancestors' origins of trading activities. There is hope that the conference and its materials will lay the foundation for a serious study of history of trade in Belarus.

Г51 Гісторыя гандлю ў Беларусі (ад старажытнага часу да канца XX ст.): праблемы вывучэння і перспектывы даследавання : матэрыялы I Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (Мінск, 14–16 лістапада 2013 г.) / Цэнтр вывучэння гісторыі гандлю ТАА «Інстытут рознічных тэхналогій “Менка”» ; рэд. рада : Андрэй Кіштымаў, Захар Шыбека (сустаршыні) [і інш.]. – Мінск : Тэхналогія, 2014. – 295 с.

ISBN 978-985-458-255-9.

Матэрыялы I Міжнароднай навуковай канферэнцыі, арганізаванай кампаніяй «Менка», адлюстроўваюць гісторыю гандлю ў Беларусі: умовы для яго развіцця, гандлёвыя сувязі, лакальныя і антрапалагічныя аспекты гандлёвай дзейнасці. Важнае месца належыць гандлю ў XX стагоддзі. Кніга адрасаваная ўсім, хто цікавіцца эканамічнай гісторыяй і назапашаным досведам прадпрыемстваў у Беларусі.

УДК 339(476)"/19"(082)
ББК 65.42(4Бел)я43

ISBN 978-985-458-255-9

© ТАА «Інстытут рознічных тэхналогій “Менка”», 2014.
© Афармленне. НВК «Тэхналогія», 2014.

З М Е С Т

Content

Уступнае слова	6
<i>Foreword</i>	

П р а д м о в а	7
<i>Preface</i>	

Прывітанні канферэнцыі

Greeting

Валентин Чеканов, министр торговли Республики Беларусь	9
<i>Valiancin Čakanaj, Minister of Trade of the Republic of Belarus</i>	

Владимир Нерозя, предприниматель, директор универсама «Юбилейный-92» в 1985–2012 гг.	9
<i>Uladzimir Niarozia, entrepreneur, ex-CEO of Yubileyny-92 supermarket, 1985–2012</i>	

Вальмен Аладов, профессор, заслуженный архитектор Беларуси	11
<i>Valmien Aladaŭ, professor, honored architect of Belarus</i>	

Пленарныя даклады і тэзісы

Plenary lectures and abstracts

Бернд Халлир. Будущее торговли в Беларуси (тезисы)	13
<i>Bernd Hallier. The future of trade in Belarus (abstracts)</i>	

Захар Шыбека. Тэорыя і практыка вывучэння гісторыі рознічнага гандлю. Спецыфіка Беларусі (да канцэпцыі навуковага праекта)	15
<i>Zachar Šybieka. The theory and practice of studying the history of trade. Belarusian peculiarity (to the concept of the scientific project)</i>	

Дмитрий Карев. История торговли в белорусской историографической традиции XIX – начала XXI века (вехи исследования и нерешенные проблемы)	27
<i>Dzmitry Karaŭ. The history of trade in Belarusin Belarusian historiographic tradition from the late 19th century till the early 21st century (research milestones and unsolved problems)</i>	

Андрей Киштымов. Основные тенденции развития торговли Беларуси в условиях модернизации XIX – начала XX века	35
<i>Andrej Kištymaj. The main tendencies of the development of trade in Belarusin the conditions of modernization in XIX – early XX century</i>	

Пётр Гуд. Беларускі кірмаш: гісторыя і тэндэнцыі развіцця	44
<i>Piotr Hud. Belarusian fair: history and development tendencies</i>	

Михаил Брянцев. Торговый рынок Брянска и его связи с «Литвой» в XVII веке	48
<i>Mikhail Bryantsev. Market of Bryansk and its links with «Lithuania» in XVII century</i>	

Эмануил Иоффе. Евреи в торговле Беларуси в конце XVIII – начале XX века	57
<i>Emanuil Jofe. The Jews in commerce of Belarus in late XVIII – early XX century</i>	

Умовы для развіцця гандлю і гандлёвыя сувязі да XX стагоддзя

Conditions for the development of trade and trade links before the 20th century

- Иван Сороковик.* Влияние «Договора Смоленского, Витебского и Полоцкого княжеств с Ригой, Готландской землей и немецкими городами 1229 года (Готландская редакция)» на развитие белорусской торговли 68
- Ivan Sarakavik.* The influence of "Treaty of Smaliensk, Viciebsk and Polack principalities with Riga, Gotland and German cities in 1229 (Gotland Edition)" on the development of belarusian trade
- Юрый Прузицкі.* Таможенныя адносіны ў Вялікім Княстве Літоўскім (XV–XVI вв.) . . 74
- Jury Hruzicki.* Customs fees in the Grand Duchy of Lithuania (XV–XVI centuries)
- Таццяна Бакунова.* Імпартныя тканіны для вырабу адзення на тэрыторыі Беларусі ў XVI–XVIII стагоддзях 82
- Tacciana Bakunova.* Imported fabrics to make clothes in the territory of Belarus in XVI–XVIII centuries
- Алексей Раздорский.* Торговля белорусских купцов на рынках юга и запада России в XVII веке (по материалам таможенных и кабацких книг Курска, Белгорода и Вязьмы) 88
- Alexey Razdorskiy.* Belarusian merchants in the markets of the south and west Russia in the XVII century (based on Kursk, Belgorod and Vyazma customs and tavern books)
- Сергей Есюнин, Константин Завальнюк.* Развитие украинско-белорусской торговли во 2-й половине XIX века 97
- Sergii Yesiunin, Kostiantyn Zavalniuk.* The development of Ukrainian-Belarusian trade in the 2nd half of the XIX century
- Дмитрий Петров.* Механизм разрешения торговых споров в белорусских губерниях Российской империи во 2-й половине XIX – начале XX века 108
- Dzmitry Piatroŭ.* The mechanism for resolving trade disputes in Belarusian provinces of the Russian Empire in the 2nd half of the 19th – early 20th centuries

Гандаль у лакальным і антрапалагічным вымярэннях

Trade in local and anthropological dimensions

- Рабін Ігаэл Йегудзі.* Габрэі і гандаль на землях Русі і Вялікага Княства Літоўскага напрыканцы I і ў першай палове II тысячагоддзя н. э. 115
- Rabbi Igael Jehudi.* Jews and commerce in the lands of Rus' and Grand Duchy of Lithuania in the late 1st – early 2nd millennium
- Наталля Сліж.* Арганізацыя гандлю ў Горадні ў XVI – першай палове XVII стагоддзя . . . 130
- Natallia Sliž.* Organization of trade in Horadnia in XVI – first half of the XVII century
- Людміла Рогач.* Установы грамадскага харчавання Беларусі ў XIX стагоддзі: спроба тыпалогіі 150
- Liudmila Rohač.* Public catering institutions in Belarus in the XIX century
- Сяргей Грэсь.* Развіццё гандлю на тэрыторыі Ваўкавыскага павета Гродзенскай губерні ў першай палове XIX стагоддзя 160
- Siarhiej Hreś.* The development of trade in Vaŭkavysk district of Hrodna Governorate in the first half of the XIX century
- Александр Арлукевич.* Местные предприниматели в системе тылового обеспечения расквартированных на Гродненщине российских войск в 60–70-е годы XIX века . . . 167
- Aliaksandr Arlukievič.* Local entrepreneurs in the logistic support system of quartered Russian troops in Hrodna Region in 1860s–1870s
- Татьяна Воронич.* Злоупотребления и мошенничества в розничной торговле городов и местечек Беларуси в конце XIX – начале XX века 175
- Tacciana Varonič.* Misuse and fraud in retail trade in towns and boroughs of Belarus in the second half of the XIX century – early XX century

<i>Борис Сидоренко. Формы организации и ассортимент продовольственных товаров розничной торговли в губернском Могилеве во второй половине XIX – начале XX века</i>	182
<i>Barys Sidarenka. The forms of organization and the range of food products in provincial Mahilioŭ in the second half of XIX century – early XX century</i>	

Гандаль у Беларусі ў XX стагоддзі

Trade in Belarus in XX century

<i>Виктор Острога. Борьба советской таможенной службы с контрабандой в БССР (1920-е гг.)</i>	191
<i>Viktar Astroha. Struggle of Soviet customs service against smuggling in BSSR (the 1920s)</i>	
<i>Канстанцін Нашчынец. Сацыяльны партрэт гандляра-кантрабандыста на беларуска-польскай мяжы ў 1920–1930-х гадах</i>	195
<i>Kanstancin Naščyniec. Social portrait of merchant-smuggler at Belarusian-Polish border in the 1920s–1930s</i>	
<i>Владислав Кривчиков. Функционирование системы военной торговли на территории Беларуси (1924–1939 гг.)</i>	205
<i>Uladzislav Kryŭčykaj. Functioning of military trade system in the BSSR (1924–1939)</i>	
<i>Наталья Полетаева. Частные предприниматели в розничной торговле Беларуси в годы новой экономической политики (1921–1929)</i>	211
<i>Natallia Paliatajeva. Private entrepreneurs in retail trade on Belarus during NEP (New Economic Policy, 1921–1929)</i>	
<i>Елена Сумко. Восстановление и развитие розничной торговли в Полоцкой области в первое послевоенное десятилетие</i>	228
<i>Aliena Sumko. Formation and development of retail trade in Polack Region during the first postwar decade</i>	
<i>Елена Третьяк. Восстановление и развитие розничной торговли на территории Беларуси в 1944–1960 годах согласно документам БГАКФД</i>	239
<i>Aliena Tracciak. Restoration and development of retail trade in Belarus in 1944–1960 according to the documents of the BSAFPSR</i>	
<i>Александр Чудецкий. Индивидуальная трудовая деятельность в советской экономике (середина 1970-х – начало 1990-х гг.)</i>	245
<i>Alexander Chudetskiy. Self-employment in the Soviet economy in mid-1970s to early 1990s</i>	
<i>Тамара Балашова. Розничная торговля Могилевской области в условиях перехода к рыночной экономике. Конец XX – начало XXI века</i>	253
<i>Tamara Balašova. Retail in Mahilioŭ Region in the conditions of transition to market economy. Late XX – early XXI century</i>	
<i>Александр Баюра. Использование талонов, купонов и прочих денежных суррогатов в розничной торговле Беларуси в 1989–1993 годах</i>	257
<i>Aliaksandr Bajura. Use of coupons and other money substitutes in retail in Belarus in 1989–1993</i>	
<i>Геннадий Ридевский. Закономерности пространственного развития региональных потребительских рынков Беларуси в 1990–2012 годах</i>	261
<i>Hienadź Rydzieŭski. Mechanisms of spatial development of regional consumer markets of Belarus in 1990–2012</i>	
<i>Надежда Станкевич. Развитие законодательства Республики Беларусь о розничной торговле</i>	274
<i>Nadzieja Stankievič. Development of the Belarusian legislation on the subject of retail trade</i>	
<i>Круглы стол «Месца і роля археалогіі ў вывучэнні гісторыі гандлю ў Беларусі»</i>	280
<i>Round table «The place and the role of archeology in the study of the history of trade»</i>	
<i>Звесткі пра аўтараў (Information about the authors)</i>	291